

БЪЛГАРИСТИКАТА В КИТАЙ – РАЗВИТИЕ, ПОСОКИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Люба Атанасова

Пекински университет за чужди езици, КНР

BULGARIAN STUDIES IN CHINA. DEVELOPMENT AND CHALLENGES

Lyuba Atanasova

Beijing Foreign Studies University, PRC

Abstract: ‘Bulgarian studies’ in China has a long history. Within BFSU, where it was established, it is also one of the most prestigious specialties at the Faculty of Small European Languages. In the last three years, however, the Bulgarian language (in various forms) has been taught and studied at other universities. An experiment was also conducted at a high school in Beijing (Bulgarian as a second European language).

This paper attempts to outline the possible directions of development of Bulgarian studies and to discuss how they can increase the prestige and popularity of the Bulgarian language, culture and literature.

The author seeks to suggest to the institutions in Bulgaria which are in charge of Bulgarian studies abroad, the appropriate solutions and the necessary measures, which are different from those in European countries.

Keywords: Bulgarian studies; EU languages in China; Bulgarian language in China

През последните три години, като резултат от набирането на скорост на китайските инициативи „Един пояс, един път“ и „16 (17) плюс едно“ се наблюдава целенасочено повишаване на възможностите за изучаване на централно- и източноевропейски езици в Китай. Става въпрос, както може да се предположи, за цялостна политика на китайското правителство за осигуряване на достатъчно кадри, които езиково да обслужват динамизираните отношения с въпросните страни. Настоящият текст е посветен на промяната, настъпила в Китай, засягаща броя на образователните институции, където се изучава български език. Същевременно

ще бъдат отправени и някои препоръки към българската страна, която засега сякаш не успява да се възползва (или дори игнорира) тази прекрасна възможност.

След създаването на КНР разкриването и развитието на специалностите по „редки европейски езици“ се провеждат с „благоразумие“, за да се гарантират качеството на подготовката на кадрите и балансът между търсенето и предлагането им на един относително труден пазар. След началото на XXI век обменът с европейските държави значително се засилва и търсенето на кадри, владеещи тези езици, се увеличава. До 2015 г. броят на новооткритите специалности по „редки европейски езици“ в цялата страна надхвърля общата сума от предходния половин век. След инициативата „Един пояс, един път“ тази тенденцията се засилва¹.

Подобен засилен интерес към българистиката отбелязва и младият изследовател и преподавател в Тиендзинския университет за чужди езици Шъин Уан (Shiyang Wang): „С оглед на състоянието в Китай, обаче, се наблюдава сравнително възходяща тенденция. Освен Пекиния университет за чужди езици (ПУЧЕ), чиято специалност „български език“ е с 60-годишна история, още два университета (Пекиния институт за чужди езици (ПеИЧЕ) и Тиендзинския университет за чужди езици (ТУЧЕ) започват да приемат студенти по български език за бакалавърска степен през 2018 г. Това в известна степен може да се дължи на увеличението на сътрудничеството и обмена между двете страни и подкрепата от свързаните политики под рамката на инициативата „един пояс, един път“ и „16+1“ (или „17+1“)².

Доскоро, като се говореше за българистика като университетска специалност в Китай, се имаше предвид единствено Пекиния университет за чужди езици, където тя е създадена и която за голямата част от китайците българисти е Alma mater.

Българистиката в Китай като университетска специалност има вече дълга история. Тук няма да се спираме на нейното създаване, на доайените и развитието ѝ. С оглед на тезата на настоящия текст е необходимо да се подчертае повече от видимото увеличаване на престижа и популярността на Българистиката, както и някои промени, илюстриращи споменатия по-горе интерес от китайска страна към централно- и източноевропейските езици.

¹ 文秋芳 (2016): 《“一带一路” 语言人才的培养》, 载《语言战略研究》1(2), 第26–32页。Уън Чиуфан, *Подготвянето на езиковите възпитаници в рамката „Един пояс един път“*, 2016 (Превода дължа на Шъин Уан (Shiyang Wang), преподавател по български език в Тиендзинския университет за чужди езици.

² Шъин, Уан. *Университетската българистика в Китай – предизвикателствата на новото време*. – В: *Съвременна лингвистика*, бр. 3, 2020 (под печат).

Българистиката в Пекиния университет за чужди езици е част от Факултета за „редки“ (или „малки“) европейски езици и култури³. В него се изучават и всички останали европейски езици с изключение на „големите“ – английски, френски, немски. Към този момент (въпреки петгодишния план на университета тук да се изучават всички европейски езици) все още не се преподава и изучава, но има изследователски център, македонски език. Българистиката, може уверено да се твърди, е една от трите най-престижни специалности във факултета (заедно с Полонистиката и Унгаристиката).

От началото на академичната 2017/2018 година приемът на студенти в специалността Българистика е увеличен. До него момент приемът в специалността се осъществяваше веднъж на четири години, т. е. едва след приключване на четиригодишното обучение на приетия випуск, се приема нов. След увеличаването на приема студенти в специалността се приемат на всеки две години. В момента например (академичната 2020/2021 год.) български език изучават двадесет и трима студенти в четвърти курс и още шестнадесет във втори курс.

Другият знаков момент, бележещ утвърждаването на специалността Българистика, е откриването на Центъра по българистика в Пекиния университет за чужди езици на 18 април 2018 год. На церемонията по откриването присъстваха високопоставени институционални лица и от китайска, и от българска страна, както и знакови български и китайски учени⁴.

Излишно е да се споменава знаковостта на подобно институционално звено, но нека отбележим, че Центърът работи отлично, при това в няколко посоки: бяха подписани няколко нови договори с български образователни и културни институции; превеждат се няколко български книги на китайски; работи се и по две енциклопедии за Китай на български език. Колегата проф. Wenshwang работи върху превода на „Време разделно“, проф. Chen Ying вече приключи с превода на романа на Георги Господинов „Физика на тъгата“, авторът на настоящия текст в момента редактира преводна енциклопедия за Китай. Като част от проектите на Центъра за българистични изследвания в Пекиния университет за чужди езици гост-лектори бяха знакови български учени като проф. Мария Тодорова,

³ Атанасова, Люба. *Животът като преподаване. Българистиката в Пекиния университет за чужди езици*. – В: *Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа*. 2018, 94 с.

⁴ В Пекин бе открит Център за българистични изследвания. – В: mfa.bg, 23.04.2018, <<https://www.mfa.bg/embassies/china/news/17984>>.

проф. Иван Илчев, проф. Кирил Стефанов, проф. Светлана Стойчева, както и преводачът Петко Хинов и известната съвременна българска писателка Здравка Евтимова.

Като допълнителен щрих към повишаващия се интерес към българския език в рамките на ПУЧЕ може да се посочи изключителният интерес към Избираемия курс по български език (или български език като трети чужд), който бе предложен в края на академичната 2016/2017 г. Курсът бе одобрен веднага и след преминаване през процедурата стартира през следващата 2017/2018 год. След обсъждане в Катедрата по българистика избрахме варианта курсът да обхваща две нива, т. е. да се учи два семестъра с четири часа седмично. Броят на избиращите Курса по български език непрекъснато нараства (в момента обучавам 27 студенти) и е отворен за всички факултети и специалности. Като специфичен резултат в посока повишаване престижа на Българистиката могат да се отбележат следните два факта: един от студентите, с основна специалност Руски език, от първия випуск, в момента пише дипломна работа по сравнително езиковедие (с акцент върху съвременния български език), както и студентка от втория випуск с основна специалност Международни политически взаимоотношения, която избра да учи магистърска степен (от следващата година) в Софийския университет.

Последното, свързано с ПУЧЕ, което заслужава отбелязване, е наблюдаващото се повишаване на броя на студентите, завършили Българистика, които неразривно свързват живота си с България. Става дума за факта, че далеч по-голяма част от студентите от предходния випуск днес работят като дипломати, журналисти, търговски представители, преподаватели, редактори именно с български (а не с английски) език. Подобна (неофициална, разбира се) статистика е знак не само за качеството на преподаване в Катедрата, но и за повишените възможности за реализация на младите хора с български език.

Както вече бе отбелязано, български език вече се преподава и изучава като университетска специалност на още три места в Китай, а доскоро имаше и гимназиален етап. Нека накратко представим тези относително нови специалности:

Тиендзински университет за чужди езици. *„Тиендзинският университет за чужди езици (Tianjin Foreign Studies University) се намира в центъра на Тиендзин, Китай. Той е един от осемте най-рано установени висши езикови институции в Китай. В него основно се преподават и изследват чужди езици, литератури и култури. В настоящия момент тук се преподават общо 32 чужди езика. Освен това студентите могат и да*

получат професионални знания по икономика, мениджмънт, педагогика, литература и други академични дисциплини. Досега университетът е създадал осем Института Конфуций по целия свят. Специалността Български език при Тиендзинския университет за чужди езици е създадена през 2018 г. с одобрението на Министерството на образованието на Китай. За академичната 2018/2019 год. са приети нови студенти, които изучават български език. Катедрата по български език развива сътрудничество със СУ „Св. Климент Охридски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и ШУ „Епископ Константин Преславски“ в областта на студентския и преподавателския обмен и др.⁵

Повод за истинска гордост е да започнем с Българистиката в този университет, тъй като нейното развитие е стремглаво, много успешно и резултат и от усилията на Катедрата по българистика в ПУЧЕ. Всъщност преподавателският състав се осигурява предимно (както и за голямата част от останалите европейски езици) от студенти, завършили Пекиния университет за чужди езици. Доскорошните студенти на ПУЧЕ Лора (Shiyang Wang) и Веселина (Puxin Bian) положили и продължават да полагат много усилия, плам и работа за утвърждаването и успешното развитие на специалността. За да бъде тя напълно адекватна, както всички знаем, Катедрата се нуждае от лектор, носител на езика. Решението лекторът от ПУЧЕ да води няколко дисциплини беше, разбира се, временно, защото китайското трудово законодателство не позволява „втори трудов договор“. Ето защо ръководството на Тиендзинския университет за чужди езици се обърна към МОН с молба да осигури лектор. След няколко неуспешни опита за сключване на договор с български лектор в ПУЧЕ, вече можем да се радваме на преподавател, носител на езика (Снежина Цветанова, ЮЗУ).

Между Пекиния университет за чужди езици и Тиендзинския университет за чужди езици има изключително тясно сътрудничество. Преподавателите от BFSU често изнасят лекции като гост лектори, най-често в областта на литературата, културата и историята на България.

Втори пекиния езиков университет, Beijing International Studies University (или ErWai, както всички го наричат). Подобно на Тиендзинския университет, и Ар уай почти повтаря структурата на BFSU. Има известни разлики, разбира се, но в крайна сметка отново става въпрос за университет, фокусиран предимно върху изучаването на чужди езици. Ето и конкретна информация от ръководителя на Катедрата по български

⁵ Информацията дължа на преподавателите Пусин Биен (Puxin Bian) и Шъин Уан (Shiyang Wang).

език, Ян Бин (Yang Bin) там: „През 2017 г. Вторият пекински университет за чужди езици откри специалност Българска филология. В същата година университетът прие първите десет ученици, които участват в нашата седемгодишна учебна програма за обучение по български език. Сега учениците вече имат диплома за средно образование и стават студенти в първия курс по българска филология. През изминалите две години нашият университет сключи меморандум за сътрудничество със Софийския университет и Великотърновския университет. През 2019г. нашият университет създаде сътрудничество с Великотърновския университет за едногодишно обучение на учениците. През ноември на същата година десет ученици бяха изпратени във Великотърновския университет. С помощта на преподаватели от Великотърновския университет, чрез едногодишно обучение учениците постигнаха голям напредък.

През 2018 г. Министерството на образованието одобри прием на студенти във Втория пекински университет. През септември на същата година прие 16 студенти. Студентите учат много сериозно и активно участват в дейности в различните области, свързани с България. През май 2019 г. студентите активно се подготвиха за Първия конкурс по ораторско майсторство, организиран от Българското посолство в Пекин, и спечелиха трите първи места в началната група. През юни 2020 г. седем от студентите се включиха в Конкурс по превод „Трансформации“, петима студенти отделно получиха три места в групата за поезия и приказка⁶.

Нека само отбележим, че български език се изучава и в Хъбейския университет, но там няма разкрита специалност. Български език там се изучава като избираем втори чужд език.

В Гимназията към университета Цинхуа от 2013 до 2016 год. български език се преподаваше като втори и трети. Преподавателката (с българско име Добринна) е възпитаник на BFSU и всеотдайната ѝ работа беше направила българския език много популярен. Гости на гимназистите често бяха преподавателите от ПУЧЕ, които определят срещите с гимназистите като много ползотворни и незабравими. За съжаление, поради липса на преподавател, това вече не е факт.

Дори само такъв „бръснещ“ поглед и описание наедно върху възможностите за изучаване на български език и тяхната реализация са достатъч-

⁶ Информацията дължа на Ръководителя на Катедрата по български език Ян Бин (Yang Bin).

ни, за да илюстрираме завишените интерес и възможности за изучаване на български език в Китай. Един от основните проблеми в тази връзка се оказва осигуряването на носител на езика (лектор/преподавател/учител) в университетските и училищните образователни институции.

Нека направим едно кратко сравнение с други два „редки“ европейски езика – полски и унгарски. Полски език към момента се изучава на 15 места в Китай, а унгарски – на 11. В университети из цялата страна, но и в гимназии (като втори или трети). Полският културен институт и Посолството на Полша вече два пъти организират конгрес за колегите, преподаващи в Китай, където те за три дена обменят опит, споделят визии за преподаване и т. н. Съвсем същото можем да кажем и за Унгарския културен институт и Посолството на Унгария, техният първи конгрес бе миналата година, доколкото колегата Дебърцени Чаба ме информира, готвят втория за тази година. Въпросните академични форуми са изцяло спонсорирани от съответните образователни министерства и се осъществяват под егидата и с прякото участие на посолствата на двете страни.

Очертаната картина показва поне една проблематична зона във връзка с преподаването на български език в Китай, а именно – осигуряването на лектор/преподавател/учител, носител на езика. Заслужава си да бъде помислено върху евентуално оптимизиране на условията за задграничните лектори по български език (не само в Китай).

Един от възможните варианти е промяна в закона за изпращане на лектори в чужбина. Не би ли било по-добре да се „прескочи шапката“ на МОН и съответните китайски университети да имат конкретни договори с български университет специално за тази цел. От друга страна, възниква въпросът дали това пък не би било тип ограничение – да си представим, че точно в конкретната година, когато Тиендзинският университет се нуждае от лектор, нито един от колегите филолози в Пловдивския университет няма желание да пътува за лекторат (примерът е напълно произволен). При всички положения е очевиден проблематичен момент с осигуряването на лектори в Китай, а не бива да забравяме и непопулярността на прекалено отдалечените от България лекторати.

Изключително важна е ролята на Посолството на Република България и дипломатическият му състав за развитието на връзките и обмена между Китай и България в образователната сфера. Нека споменем тук като неподражаем (и, за съжаление, неповторил се) пример за това г-жа Деница Чернева от мисията на Негово превъзходителство Посланик Пламен Шюкюрлиев (каквито въпрочем бяха и той самият, и целият дипломатически състав тогава).

Използвам случая да благодаря на г-жа Даниела Николова, Консул на Посолството на РБългария, за усилията и работата при организирането на Първия конкурс по ораторско майсторство за китайци, изучаващи български език от 24 май 2019 г.!

Нека завършим оптимистично! Китайската страна ясно заявява готовност и желание за сътрудничество в образователната сфера. Вярваме и силно се надяваме, че и ние, от българска страна (институционално и всеки от нас лично), ще намерим правилния тон и адекватното отношение и ще поемем подадената ръка!

Библиография

Атанасова 2018: Атанасова, Люба. Животът като преподаване. Българистиката в Пекиния университет за чужди езици. – В: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа, 2018. 94 с. [**Atanasova 2018:** Atanasova, Lyuba. Zhivotat kato prepodavane. Balgaristikata v Pekinskiya universitet za chuzhdi ezitsi. – In: Diplomaticheski, ikonomicheski i kulturni otnosheniya mezhdu Kitay i stranite ot Tsentralna i Iztochna Evropa, 2018. p. 94]

Шъин 2020: Шъин, Уан. Университетската българистика в Китай – предизвикателствата на новото време. – В: Съвременна лингвистика, бр. 3, 2020 (под печат). [**Shen 2020:** Shen, Wan. Universitetskata balgaristika v Kitay – predizvikatelstvata na novoto vreme. – In: Savremenna lingvistika, br. 3, 2020 (pod pechat).]

文秋芳 (2016) : 《“一带一路” 语言人才的培养》，载《语言战略研究》1(2), 第26–32页。[**Wen Qiufang (2016):** “Yidai Yilu” Yuyan Rencai De Peiyang“, Zai “Yuyan Zhanlu Yanjiu“ 1(2), Di 26–32 Ye.]